

HEEMKUNDEKRING GROESBEEK

NIEUWSBRIEF 18

verschijnt twee keer per jaar

mei 2016

jaargang 11

COLOFON

**Uitgave van de Vereniging
Heemkundekring Groesbeek**

Redactie:

Sjef Schmiermann
Bram den Boer
Jan Norp

Archiefonderzoek:

Gerrie G. Driessen

Fotografie:

Fotoarchief
Heemkundekring
Gerrie Driessen, Jan Norp,
Jan van Kampen,

Opmaak:

Jan Norp

Redactieadres:

Gen. Gavinstraat 48
6562 ML Groesbeek
tel 024 397 2118

Abonnement

aanvragen via
denboer.bram@gmail.com

© **Heemkundekring
Groesbeek**

Torens van Groesbeek (8)

**Klokkentoren
Kapel Mariëndaal**

Zie ook

<http://members.home.nl/aaluka/vandeleur/Groesbeek.htm>

ACTUALITEITEN/ACTIVITEITEN

Heemkundekring Groesbeek 40 jaar een vereniging

In het najaar van 2013 stonden we al stil bij het 40 jarig bestaan van Heemkundekring Groesbeek. We zijn echter pas in 1976 een officiële vereniging geworden. Notaris Van der Heide verleed daarvoor op 7 december 1976, in aanwezigheid van Gerrie Driessen (voorzitter) en Bram den Boer (secretaris), de oprichtingsakte.

Zoals vermeld, de lokale heemkundige activiteiten begonnen al op 14 november 1973. De aanleiding was onder meer de (historisch relevante) nalatenschap van pastoor Hoek uit Breedeweg, welke naar de mening van de heemkundekringleden van het eerste uur veiliggesteld en toegankelijk gemaakt moest worden.

Aan de wieg van de aanstaande historische vereniging stonden toen: Gerrie Driessen, mevrouw H. Göbbels, Jan Driessen, Thom Luyben en Wim van der Weide. De eerste leden waren verder Rob Kraft, Riet van de Logt, Herman Lensing, Christie Meyboom en Ben Thissen. Van de pioniers zijn Gerrie en Wim nog actief voor onze kring.

Na enige jaren moest de keuze gemaakt tussen de vorm van een stichting of van een vereniging. Voor die laatste (meer democratische) vorm werd in 1976 gekozen.

De eerste activiteit uit die opstartperiode was het laten vervaardigen van een mooie afdruk van de historische kaart van Groesbeek van Witteroos uit 1570. Deze kaart werd vervolgens onder meer op de jaarmarkt te koop aangeboden en door sommigen ingelijst.

In de beginjaren werd ook onder meer een bezoek gebracht aan het Rijksarchief te Arnhem en aan het Nijmeegs archief. De nadruk lag in het begin sterk op oude kaarten en fotomateriaal. Daarnaast volgden artikelenseries in Het Groesbeeks Weekblad. Onze eerste (foto)expositie vond op 8 mei 1976 plaats in het Hotel c.a. De Wolfsberg, ter gelegenheid van het 75 jarig bestaan van de plaatselijke VVV.

Na deze jaren van voorbereiding en verkenning was eind 1976 de tijd echt rijp om de status van historische vereniging waar te maken. Dat we ons bewezen hebben in de afgelopen 40 jaar hoeven we onze leden niet uit te leggen. De vereniging Heemkundekring Groesbeek is ook voor de gemeente Groesbeek (nu Berg en Dal) door de jaren heen een echte vraagbaak geworden, onder meer op het gebied van de straatnaamgeving.

Op zaterdagmiddag 19 november a.s. gaan we die 40 jaar vieren. Wees er bij!

In 1916 werd deze foto genomen op de weide bij boerderij 'Den Kasteelsen Hof'. Die boerderij lag op de plek aan de Hoflaan waar nu de Aldi en Brouwerij D'n Drul staan. Midden in de Eerste Wereldoorlog waren in Groesbeek honderden militairen ingekwartierd. Zij kregen onderdak bij particulieren, in hotels en pensions. Ook pensionaat Mariëndaal huisvestte een groep militairen. Daarnaast kwam bivakkeren in open veld voor, zoals deze door Derk Montenberg gemaakte foto toont. Zo te zien bevalt het 'kamperen' op een weide goed. Op de achtergrond is hoeve 'Den Kasteelsen Hof' te zien.

Al in 1768 wordt in 'Het verbaal tot de

Lantkaart van Groesbeek' melding gemaakt van deze boerderij, die toebehoorde aan Baron van Wachtendonk. Boer Gerrit Lamers pachtte het bedrijf. Naspeuringen door Gerrie Driessen brachten aan het licht dat de hoeve in 1829 overging in handen van de net 21-jarige Hermanus Wijers. Blijkbaar had die al wat geld achter de hand. Hij boerde goed want in 1871 behoorde hij met een belastingaanslag van 93,51 gulden tot de rijkste mannen van het dorp. Deze Hermanus Wijers wist ook een stevige vinger in de politieke pap te krijgen. Hij schopte het tot raadslid, wethouder, gemeenteontvanger en gemeentesecretaris. In de hoeve was tevens een herberg gevestigd en die zal door de invloedrijke Wijers zeker zijn benut als vergaderlocatie. Wanneer het café is opgedoekt is niet met zekerheid te zeggen, maar het is mogelijk in 1885 geweest, toen de Drankwet in werking trad en lokaliteiten een vergunning dienden te hebben. In datzelfde jaar ging de hoeve over in handen van zijn schoonzoon Peter Mulder. Die kreeg als bijnaam 'd'n Hofse Piet'. Uit zijn huwelijk met de dochter van Hermanus Wijers, die overleed in 1888, werd in 1891 een dochter geboren, Petronella Mulder, die ongehuwd bleef en tot in de zestiger jaren van de vorige eeuw als een zonderlinge, wereldvreemde figuur met de bijnaam 'Hofse Pietje' door het leven ging. De trotse hoeve, die al in 1915 beschikte over een installatie om een dorsmachine aan te drijven, werd in september 1944 door oorlogsgeweld totaal verwoest.

ZWEMBAD DE LUBERT 1971 – 2016

45 JARIG-JUBILEUM MET EEN RAFELRANDJE

Al in de jaren vijftig had het gemeentebestuur de aanleg van een zwembad op het verlanglijstje staan. Door de aankoop van boerderij De Lubert in december 1967, met acht hectare grond, was er plaats voor een recreatiecentrum met openluchtbad, tennisbanen en midgetgolfbaan. De raad stelde een krediet ter beschikking. Er kwam geen rijksbijdrage maar wel 'burgerzinsleningen' van de Bondsspaarbank en Boerenleenbank. Zo gingen op de koude zaterdag 17 april 1971 de poorten van het openluchtbad open. Vijf jaar later maakte een aanzienlijke rijkssubsidie wel een overdekt zwembad mogelijk. Dit binnenbad werd op 10 december 1976 geopend. De eerste jaren waren in het buitenbad bezoekersaantallen van tweehonderdduizend zwemlustigen per jaar geen uitzondering. Maar de aantallen van het buitenbad liepen snel terug en zo werd de exploitatie steeds zorgelijker. Volgens De Gelderlander lag de oorzaak van de teruglopende aantallen in de gratis toegankelijke natuurbaden zoals de Mookerplas, het Wylmermeer, de Mookerplas en de Berendonck, die de zwemgasten 'wegkaapten'.

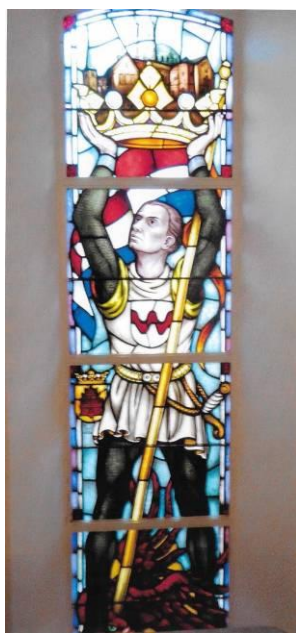
Zie verder onderaan blad 3

MONUMENT GEBRANDSCHILDERDE RAMEN VOORMALIG GEMEENTEHUIS

raam in toenmalige raadszaal

raam trappenhuis

raam hal op de verdieping

In het oude gemeentehuis op de hoek Kerkstraat-Dorpsstraat zijn in 1955 bij gelegenheid van het zilveren burgemeestersjubileum van jhr. Rudolf M.J.F.L. van Grotenhuis drie gebrandschilderde ramen aangebracht. Toen Van Grotenhuis op 15 november 1941 in Groesbeek werd geïnstalleerd, had hij er al elf jaren als burgemeester van Angerlo opzitten. De gebrandschilderde ramen waren het cadeau van de bevolking voor de burgemeester, die tijdens de zware jaren van de wederopbouw, na kritiek op zijn aanblijven gedurende de oorlogsjaren, op steeds meer waardering kon rekenen. De ramen werden ontworpen door jhr. Octave van Nispen tot Pannerden. De glazenier was een zoon van oud-burgemeester (1910–1934) jhr. Otto van Nispen tot Pannerden. De opdracht is mogelijk aan hem gegeven omdat hij getrouwd was met een familielid van de zittende burgemeester, te weten met jkvw. Walburgis van Grotenhuis van Onstein. De veelzijdig kunstenaar Van Nispen was een leerling van Henk Schilling (1893-1942) aan de Academie Kunstoefening te Arnhem. De ramen werden geplaatst in de toenmalige raadszaal, het trappenhuis en de hal op de verdieping. Het eerstgenoemde raam symboliseert de overgang van huisindustrie (bezembinderij) naar fabrieksgebouwen en machines, waarbij de god van de handel ‘Mercurius’ een oogje in het zeil houdt en de oude Gelderse spreuk ‘Dien en Win’ voor zich spreekt. Het raam op de verdieping toont de wapens van Groesbeek en Gelderland. Omdat Groesbeek in het Rijk van Nijmegen ligt, verdienen ook de regalia van keizer Karel de Grote aandacht. De staf en de mijter rechts in het raam herinneren aan kardinaal Gerard van Groesbeek, prins-bisschop van Luik van 1565–1580. In het raam in het trappenhuis staat een ridder symbool voor de bevrijding en de wederopbouw van Groesbeek met aan zijn voeten de overwonnen oorlogsvogel, die zoveel ellende en verwoesting bracht. Ook is het wapen van het geslacht Van Grotenhuis aangebracht. Het raam uit de oude raadszaal is bij de ingrijpende uitbreiding van het voormalig gemeentehuis in de jaren zeventig naar een gang verplaatst en bij de verbouw tot notariskantoor en winkels is het verwijderd. Architect Touber vond het raam niet passen in het door hem ontworpen huidige gemeentehuis. Het is nu veilig opgeslagen in een krat in de kelder van dat gebouw. De andere twee ramen hebben in het notariskantoor hun markante plaats behouden.

Vervolg bladzijde 3 ZWEMBAD DE LUBERT 1971 – 2016

In de jaren tachtig liep het bezoekersaantal terug tot amper tienduizend, terwijl de kostenpost voor de gemeente opliep tot drie of vier ton (guldens) jaarlijks. Het buitenbad ging, ondanks een petitie van honderden Groesbekers, in 1989 definitief dicht. Het overdekte zwembad onderging in 1995 een kostbare renovatie, maar desondanks werd ook deze accommodatie steeds meer een grote financiële last voor de gemeente. Vanaf 2005 is gezocht naar andere exploitatiemogelijkheden. In 2014 besloot de raad opnieuw tot privatisering van het binnenbad. Maar in het voorjaar van 2015 gaf het nieuwe gemeentebestuur de tragikomische discussie weer een andere wending en maakte bekend het zwembad voorlopig nog in bezit te houden. Groot onderhoud volgt en natuurlijk een nieuw onderzoek naar de toekomst van het binnenbad. Verkopen, zelf exploiteren of het geheel laten runnen door vrijwilligers? De tijd zal het leren.

Reeds in 1908 was in Groesbeek voor de ziekenverzorging aan huis, de bestrijding van besmettelijke ziekten en de kraamzorg een Groesbeekse afdeling van het Groene Kruis opgericht. Vanaf 1916 bestond in bisdom Den Bosch een katholieke versie van het kruiswerk, het Wit-Gele Kruis met dezelfde taak maar met als nevendoeel de versteviging van de katholieke moraal van de bevolking. In 1942 hebben onderwijzer W.D.H. van Lieshout en mevrouw M.A.H. van Grotenhuis-Van Oppen, echtgenote van de toenmalige burgemeester, het Groesbeekse (Wit-Gele) Kruiswerk nieuw leven ingeblazen. Het gebouw Hoflaan 11, waar nu Thuiszorg van de ZZG, is in 1951 door het Wit-Gele Kruis als wijkgebouw in gebruik genomen.

Voor het nieuwe wijkgebouw schonk mevrouw Van Grotenhuis het hiernaast afgebeelde muurreliëf, vervaardigd door Albert Meertens (1904 – 1971). Mevrouw Van Grotenhuis heeft op dat reliëf haar eigen stempel gedrukt. Naast de voorstelling van Maria en een engelbewaarder bij een ziekbed, zien we de speld van een gediplomeerde wijkverpleegster en het kruis van de Maltezerorde (bekend om liefdadigheidswerk) waarvan haar echtgenoot lid was. De woorden “Behoudenis der Kranken”

verwijzen naar een eeuwenoud Mariabeeld in de O.L.Vrouwekerk in Sittard. Dat beeld -zie prentje hiernaast- is in 1649 door de zusters vanuit Brugge naar hun nieuw gestichte klooster in Sittard meegenomen. Mevrouw Van Grotenhuis kwam uit het nabije Maastricht waar ze in het ziekenapostolaat actief was. In 1978 ging het Nationale Wit-Gele Kruis op in de Nationale Kruisvereniging. De Groesbeekse afdeling bleef tot ± 2000 actief, onder meer voor het behoud van het consultatiebureau aan de St Antoniusweg, zodat moeders met kinderen niet naar de Hoflaan hoefden. Op 1 november 2015 is de afdeling op verzoek van de leden Jan Poelen en Dory Stoffelen uitgeschreven bij de Kamer van Koophandel.

KENT U HEM NOG?

TOON JACOBS 1912-1992

Toon in 1965 op begin Binnenveld

Oudjaar 1967 ging Toon (A.H.Th.) Jacobs voor het laatst langs bij de abonnees om ‘De Gelderlander’ te bezorgen. Ruim drieënveertig jaar had hij zich nauwgezet van die taak gekweten. Zijn vader ‘Jan van Toon’ was al eerder tientallen jaren bezorger van het regionale blad. Jan Jacobs ging toen nog te voet met op de arm de dunne krant, welke alleen op zaterdag verscheen. Lang niet iedereen had lezen geleerd. Daarom las in het begin van de 20ste eeuw een ‘geleerde’ de krant voor, omringd door buurtbewoners. In de jaren van de Eerste Wereldoorlog volgden de dorpsbewoners zo het verloop van de strijd. Toon Jacobs is geboren boven het café waarin nu De Comm zit. Zijn vader Jan Jacobs (1876) was bakker/winkelier en caféhouder met als nevenberoep krantenbezorger. Ook was hij van 1902 – 1925 secretaris van de R.K. Boerenbond.

Toon, die altijd vrijgezel is gebleven, heeft tot zijn verhuizing in 1977 naar De Meent in dit pand gewoond. ‘Toon van Jan van Toon’ was zestien, toen hij het krant bezorgen van zijn vader overnam. Al eerder was hij de vaste hulp van zijn vader geweest, dus de overgang verliep soepel en hij kende de route en de bewoners blind. Toon Jacobs was met zijn uitgesproken uiterlijk een opvallende verschijning. Een man van weinig woorden, maar toegewijd aan zijn taak, die verrassend scherp uit de hoek kon komen. Zo landde hij eens op Nieuwjaarsdag in een café en bestelde bij de kastelein een rondje. Echter niet voor het gehele gezelschap stamgasten. ‘Die niet’ en ‘die ook niet’, want ‘die zijn geen abonnee’ was zijn verklarend commentaar. In de jaren dat Toon de krant bezorgde verdubbelde het inwoneraantal en nam het aantal abonnees evenredig toe, want een huishouden zonder krant kwam toen nauwelijks voor.

advertentie 1948